

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
HERCEGOVAČKO NERETVANSKI KANTON
OPĆINA JABLANICA

Lokalni akcioni plan zapošljavanja u
Općini Jablanica
2024-2026

Jablanica, novembar 2023.

„Lokalni akcijski plan izrađen je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj publikacije je isključiva odgovornost projekta Općine Jablanica i ne odražava nužno stav Evropske unije. Sadržaj publikacije ne predstavlja službeno mišljenje Međunarodne organizacije rada.“

Sadržaj

UVOD	3
Metodologija izrade	4
Analiza stanja na području Općine	7
Geografski položaj i putna povezanost	7
Demografske karakteristike	7
Tržište rada	8
Pregled obrazovanja	18
Privreda	20
Poslovne zone i prostorno - planska dokumentacija	26
PEST i SWOT analiza problema zapošljavanja u općini	28
Identifikacija ciljeva i programa	33
Akcioni plan zapošljavanja Općine za period 2024-2026 god.	35
Implementacija i strukture upravljanja	39
Monitoring i evaluacija	40

UVOD

Općina Jablanica izradom Lokalnog akcionog plana zapošljavanja želi da sistematski uredi i doprinese rješavanju problematike zapošljavanja na području Općine, u saradnji sa ključnim akterima koji mogu pružiti podršku u uspješnoj provedbi mjera zapošljavanja. On predstavlja jedan od ključnih strateških razvojnih dokumenata Općine.

Lokalni akcioni plan zapošljavanja (LAPZ) za Jablanicu definira ciljeve i prioritete politike zapošljavanja za period 2024-2026 i predstavlja nastavak prethodnog LAPZ koji je bio izrađen za period 2019-2021 godina.

U izradi LAPZ-a sudjelovali su socijalni partneri, relevantne institucije i akteri kako bi se osiguralo sveobuhvatno razmatranje i postizanje vrijednih rezultata.

Bosna i Hercegovina je ratificirala Konvenciju Međunarodne organizacije rada (ILO) o politici zapošljavanja, ali nema ažuriranu strategiju zapošljavanja na nivou države. Neposredno pred izradu ovog dokumenta, Vlada Federacije BiH je na sjednici 21.09.2023. godine u Sarajevu na prijedlog Federalnog ministarstva rada i socijalne politike prihvatila Strategiju zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine (2023-2030), koja će biti upućena Parlamentu Federacije BiH radi razmatranja i usvajanja. Sistem zapošljavanja u zemlji je fragmentiran, s različitim nivoima nadležnosti i nedostatkom koordinacije.

Metodologija izrade

LAPZ je ključni alat za sprovođenje politike zapošljavanja u Općini Jablanica. On definiše prioritete i ciljeve zapošljavanja te programima i projektima unapređuje zapošljavanje u općini. LAPZ za 2024. - 2026. je izrađen prema smjernicama "Smjernice za razvoj rodno osjetljivih lokalnih akcionih planova zapošljavanja" nastalim u okviru projekta "Podrška Evropske unije lokalnim partnerstvima zapošljavanja – Faza II".

Kako bi se osigurala efikasna izrada i implementacija LAPZ, te osiguralo da plan bude relevantan, usklađen sa potrebama zajednice i da doprinese ciljevima zapošljavanja na lokalnom nivou, nužno je bilo poštivati slijedeće principe:

- Osigurati učešće svih partnera
- Prepoznati i uspostaviti upravljačke mehanizme lokalnog partnerstva koje će implementirati akcioni plan
- Prikupiti, razumjeti i iskoristiti provjerene informacije
- Uspostaviti jasne ciljeve u odnosu na koje će se razvijati aktivnosti
- Održati vezu sa dostupnim strateškim dokumentima na višim nivoima (kantonalnom/entitetskom/BiH nivo i viši nivoi)

Zainteresovane strane u procesu izrade lokalnog akcionog plana zapošljavanja

Lokalna politika zapošljavanja u interesu je brojnih zainteresovanih strana, a većina njih treba da prepozna svoj udio u procesu lokalnog akcionog planiranja.

Uloga **lokalne samouprave** je:

- uspostavljanje adekvatnog poslovnog ambijenta za ulaganje i razvoj poduzetništva,
- prilagođavanje lokalnih usluga u funkciji bržeg zapošljavanja,
- planiranje i provedba aktivnih mjera zapošljavanja
- ustupanje prostora za nove inovativne programe
- učešće u programima, projektima, inicijativama i aktivnostima s ciljem povećanja zaposlenosti

Vlada Hercegovačko-neretvanskog kantona ima sljedeću ulogu:

- donošenje zakonske regulative,
- razvijanje konkurentnosti privrede,
- izgradnja infrastrukture za poboljšanje kvalitete života stanovnika,
- unaprijeđenje zaštite okoliša i očuvanje prirode,
- razvoj ljudskih resursa i unaprijeđenje tržišta rada,
- osiguranje visokog nivoa socijalne sigurnosti i zaštite,
- unaprijeđenje upravljanja razvojem

Služba za zapošljavanje Hercegovačko-neretvanskog kantona obavlja sljedeće poslove:

- Posreduje pri zapošljavanju
- Prati potrebe poslodavaca za zaposlenicima i informiše nezaposlene i druge zainteresovane osobe o mogućnostima zapošljavanja
- Provodi programe profesionalne orijentacije, obuke i prekvalifikacije nezaposlenih osoba za njihovo zapošljavanje na odgovarajućim poslovima

- Vodi evidencije na području zapošljavanja u skladu sa važećim propisima
- Izdaje radne dozvole stranim državljanima i osobama bez državljanstva po odobrenju Federalnog zavoda za zapošljavanje
- Rješava o pravima po osnovu nezaposlenosti
- Obavlja i druge poslove utvrđene zakonom, Statutom i aktima službe.

Služba za zapošljavanje HNK ima dvostruku ulogu na tržištu rada:

- a) „upravnu“, putem koje se obezbjeđuju zakonom definisana prava nezaposlenih osoba, provjerava spremnost nezaposlenih osoba za traženje zaposlenja i izvode druge aktivnosti čija osnovna karakteristika je zadovoljavanje uslova koji su definisani zakonima i drugim obavezujućim dokumentima,
- b) „operativnu“, što podrazumijeva kreiranje željenih ishoda koji predstavljaju vrijednost za korisnike usluga JUSZZHNK-tj. nezaposlenih osoba i/ili poslodavaca. Korisnici usluga ili klijenti su „primaoci“ ishoda poslovnih procesa, a uz to treba da imaju ključnu ulogu u definisanju tih usluga.

Srednja škola Jablanica je javna ustanova za srednjoškolski odgoj i obrazovanje, u kojoj se izvodi nastavni plan i program u četverogodišnjem i trogodišnjem trajanju, čijim završavanjem se stiče srednja školska sprema. U školi se pored redovnih učenika mogu obrazovati i odrasla lica, u skladu sa Zakonom, propisom Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona.

Vijeće za konkurentnost Općine Jablanica je uspostavljeno Odlukom općinskog vijeća 27.03.2014. godine i sastoji se od predstavnika privatnog sektora-Udruženja privrednika, predstavnika javnog sektora, predstavnika sektora poljoprivrede, predstavnik LER-a-Odjeljenja za lokalni ekonomski razvoj i investicije, predstavnik JP EP BiH podružnica Jablanica, predstavnik JP EP HZHB Radna jedinica Jablanica, predstavnik Službe za zapošljavanje-Biro rada Jablanica. Vijeće obavlja sljedeće poslove:

- Provodi proaktivni pristup poticanja privrednog razvoja Općine kroz stvaranje uslova za jačanje dijaloga javnog sektora, privatnog sektora i civilnog društva
- Daje preporuke i inicijative javnom sektoru za povećanje konkurentnosti privrednog sektora i uklanjanje administrativnih barijera
- Učestvuje u predlaganju strateških razvojnih dokumenata koji utiču na razvoj MSP
- Učestvuje u predlaganju i izradi strateških dokumenata namijenjenih jačanju konkurentnosti i prati njihovu realizaciju
- Izrađuje preporuke za unaprijeđenje konkurentnosti
- Prati ključne aktivnosti tijela državne uprave i javnih institucija na svim nivoima koje značajno utiču na konkurentnost lokalne privrede i daje preporuke za njihovo unaprijeđenje s aspekta povećanja konkurentnosti
- Sarađuje i razmjenjuje iskustva i dobru praksu sa drugim Vijećima u području unaprijeđenja konkurentnosti.

Vijeće mladih Općine Jablanica

Vijeće mladih Općine Jablanica osnovano je 2004., te ponovo registrovano 2014. godine prema Zakonu o mladima FBiH, a čini ga 6 omladinskih udruženja sa područja Općine Jablanica upisanih u spisak omladinskih udruženja koji vodi nadležna općinska služba. Njegova uloga obuhvaća jačanje uključenja

mladih u društveni život, informiranje, zastupanje njihovih interesa, te sudjelovanje u izradi i provedbi strategija prema mladima u Općini. Vijeće mladih aktivno provodi projekte u Federaciji, predstavlja mlade Jablanice na višim i međunarodnim razinama te se bavi politikama koje posredno utječu na mlade i opći razvoj zajednice. Delegira predstavnike u stručna tijela lokalne uprave, sudjeluje u javnim raspravama te konsultacijama organa vlasti u donošenju sektorskih politika, programa djelovanja i strategija prema mladima, kao i u pitanjima koja posredno pogađaju mlade.

Savez poljoprivrednih udruženja Jablanica je nevladina neprofitna organizacija osnovana 11.07.2011. godine i čini asocijaciju jablaničkih udruženja koja djeluju u oblasti poljoprivredne djelatnosti:

1. Pčelarsko društvo „Bagrem“ Jablanica
2. Udruženje građana „Poljoprivrednik“ Jablanica
3. Udruženje žena „Most“ Jablanica

Svoj rad usmjerava prema pružanju stručne podrške članovima u realizaciji poljoprivrednih projekata te unapređenju suradnje i koordinacije među udruženjima. Ciljevi Saveza obuhvaćaju saradnju s relevantnim organizacijama, savjetovanje i informiranje poljoprivrednika radi postizanja kvalitetnije i rentabilnije proizvodnje na području Općine Jablanica. Osnovni pravci rada uključuju proširivanje poljoprivredne proizvodnje, lobiranje za interese poljoprivrednika te organiziranje stručnih predavanja i edukacija. Savez je dosad uspješno realizirao brojne aktivnosti i projekte od značaja za poljoprivredu u Općini Jablanica i šire..

Veza sa dostupnim strateškim dokumentima na višim nivoima

LAPZ se oslanja na "Strategiju razvoja Općine Jablanica 2021-2027", koja je izrađena primjenjujući Metodologiju za integrisano planiranje lokalnog razvoja (MiPRO). Ova Strategija je usklađena i s Uredbom o izradi strateških dokumenata Federacije Bosne i Hercegovine. Posljedično, može se smatrati da je i LAPZ usklađen s relevantnim strateškim dokumentima, razvojnim smjernicama i planovima na višem nivou. Obzirom da je usvojena Strategija zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine (2023-2030), nakon što dokument bude javno dostupan, prilikom monitoringa i evaluacije LAPZ biće korisno provjeriti njegovu usklađenost sa Strategijom.

Vizija razvoja Općine glasi: *„Mjesto trajne inspiracije humanosti, izvrsnosti u obradi kamena, bogatog kulturno-historijskog i prirodnog nasljeđa i prepoznatljive gastronomske ponude – čarolija Neretve, sunca i kamena – MOJA JABLANICA.“*

Pri čemu je Strateški cilj 1: *„Razvijena privreda koja se temelji na izvrsnosti obrade kamena, razvijenog poduzetništva i turizma“*, u potpunosti usklađen sa zadacima i prioritetima Lokalnog akcionog plana zapošljavanja.

Sljedeći indikatori će se koristiti za mjerenje ispunjenja ovog strateškog cilja:

- U periodu 2021-2027. godina stopa povećanja broja zaposlenih je veća za najmanje 3,0% u odnosu na stopu zaposlenosti u 2019. godini.
- U periodu 2021-2027. godina zadržani trendovi smanjenja broja nezaposlenih i stopa nezaposlenosti manja za 7,45% u odnosu na stopu u 2019. godini.
- Do 2027. godine broj registrovanih noćenja je veći za najmanje 80% u odnosu na broj registrovanih noćenja u 2019. godini.

Analiza stanja na području Općine

Geografski položaj i putna povezanost

Općina Jablanica sa svojih 301 km² površine i 9.440 stanovnika spada u red manjih Općina u Federaciji Bosne i Hercegovine. Gustina naseljenosti iznosi 31,4 stanovnika na km².¹ Smještena je u kotlini rijeke Neretve, između planina Prenja i Čvrsnice, koje svojom dolinom otvaraju litičasti kanjon dug više od 30 kilometara. Sam grad je smješten na nekoliko terasa na nadmorskoj visini od 202 metra.

Općina Jablanica je jedna od 9 Općina Hercegovačko-neretvanskog kantona. Smještena je u sjevernom dijelu gornje ili visoke Hercegovine. Nalazi se na raskrsnici magistralnih puteva Sarajevo - Mostar i Mostar - Banjaluka, te regionalnih puteva Jablanica - Posušje i Ostrožac - Fojnica. Kroz Jablanicu prolazi i željeznička pruga Sarajevo - Ploče.

Saobraćajna povezanost u općini Jablanica je zadovoljavajuća, obuhvaćajući magistralne, regionalne, lokalne i nekategorisane puteve. Magistralni putevi M-17 (Sarajevo – Mostar), M-16 (Banja Luka – Jablanica) i M 17.5 (Jablanica – Posušje) prolaze kroz općinu, u dobrom su stanju i redovno se održavaju. Regionalni put R 437 Fojnica-Ostrožac također omogućavaju povezanost s drugim područjima.

Unutar Općine, naseljena ruralna područja su povezana lokalnim i nekategorisanim putevima, ukupne dužine 50 km. Iako su ti putevi u funkciji, postoje određeni nedostaci koji zahtijevaju popravke.

Općina Jablanica je uložila značajna sredstva u izgradnju i obnovu lokalnih puteva, što je poboljšalo saobraćajnu povezanost i omogućilo stanovništvu bolji pristup poljoprivredi. Posebna pažnja treba biti usmjerena na asfaltiranje neasfaltiranih puteva i redovno održavanje asfaltiranih puteva.

Demografske karakteristike

Ukupno Općinu Jablanica čini 33 naseljena mjesta na 301 km² površine.

Broj stanovnika je u 2022. godini iznosio 9.440, što znači da je gustina naseljenosti 31,4 stanovnika na 1 km², što Jablanicu svrstava u red ruralnih Općina. Gustina naseljenosti Općine Jablanica je više od 2 puta manja od prosječne gustine naseljenosti u FBiH koja iznosi 83,8 stanovnika po km².

Tabela 1 Gustina naseljenosti u Općini Jablanica za period od 2013. do 2022. godine²

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Broj naseljenih mjesta	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
Površina Općine u km ²	301	301	301	301	301	301	301	301	301	301
Stanovništvo	10.165	10.147	10.111	9.889	9.801	9.730	9.658	9.622	9.517	9.440
Gustina naseljenosti	33,7	33,7	33,6	32,9	32,6	32,3	32,1	32,0	31,6	31,4

¹ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH u 2022., juni 2023. godine

² Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH od 2013. do 2022. godine

Općina Jablanica u proteklih 10 godina bilježi negativne pokazatelje prirodnog priraštaja, te se generalno broj stanovnika smanjio sa 10.165 na 9.440.

Tabela 2 Prirodni priraštaj stanovništva u Općini Jablanica za period od 2013. do 2022. godine³

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Broj stanovnika	10.165	10.147	10.111	9.889	9.801	9.730	9.658	9.622	9.517	9.440
Broj rođenih	82	66	67	74	89	81	90	78	61	73
Broj umrlih	100	102	119	99	129	112	116	114	154	103
Prirodni priraštaj	-18	-36	-52	-25	-40	-31	-26	-36	-93	-30
Priraštaj na 1.000 stanovnika	-1,55	-3,11	-4,52	-2,53	-4,08	-3,19	-2,69	-3,74	-9,77	-3,18

Smanjenje broja djece u dobi od 0-14 godina i postupno povećanje starijih osoba iznad 65 godina ukazuju na proces starenja stanovništva. Istovremeno, smanjenje postotka radno sposobnog stanovništva u dobi od 15-64 godine predstavlja izazov za ekonomsku produktivnost.

Tabela 3 Starosna struktura stanovništva u Općini Jablanica za period 2013. do 2022. godine⁴

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
0-14 godina	1.685	1.677	1.664	1.523	1.274	1.242	1.229	1.251	1.229	1.212
15-64 godine	8.333	8.292	8.226	7.271	7.059	6.952	6.830	6.699	6.567	6.438
preko 65 godina	1.624	1.616	1.603	1.095	1.468	1.536	1.599	1.672	1.721	1.790
Broj stanovnika	10.165	10.147	10.111	9.889	9.801	9.730	9.658	9.622	9.517	9.440
% radno sposobnog stanovništva	71,58	71,58	71,58	73,5	72,0	71,4	70,7	69,6	69,0	68,2

Tržište rada

Broj zaposlenih se povećao u periodu od 2013. do 2022. godine za 96 osoba. Relativno nizak procenat od 45% zaposlenih u odnosu na aktivno stanovništvo u 2013. godini se povećao na oko 60% 2022. godine.

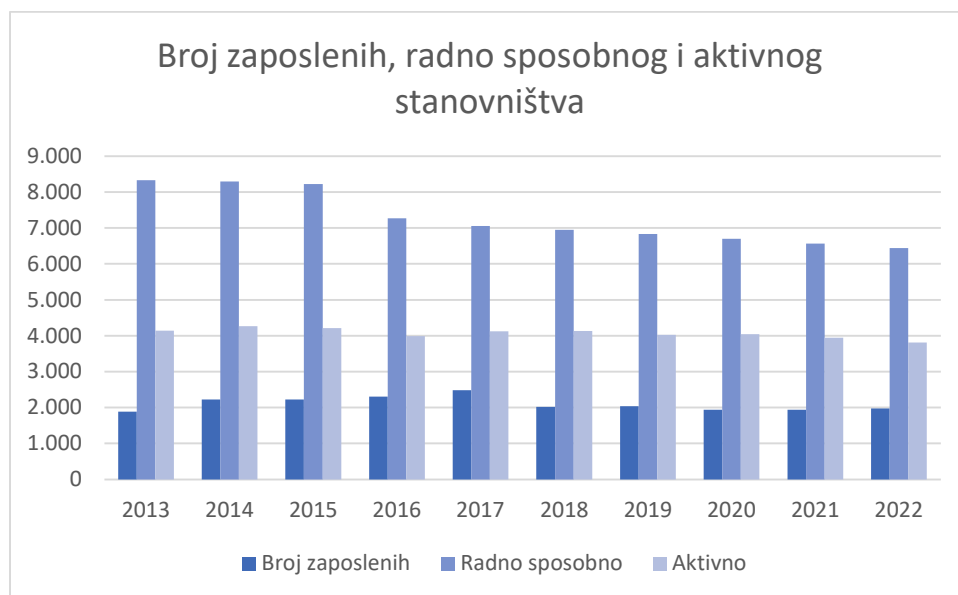
³ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH od 2013. do 2022. godine

⁴ Federalni zavod za statistiku, Kantoni u brojkama HNK/HNŽ u FBiH za period od 2013. do 2022. godine; Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH od 2013. do 2022. godine

Tabela 4 - Kretanje stepena zaposlenosti na području Općine Jablanica za period 2013-2017⁵ i za period 2018-2022⁶

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Broj stanovnika	10.165	10.147	10.111	9.889	9.801	9.730	9.658	9.622	9.517	9.440
Broj zaposlenih	1.882	2.222	2.225	2.303	2.487	2.022	2.039	1.943	1.938	1.978
Radno sposobno stanovništvo	8.333	8.292	8.226	7.271	7.059	6.952	6.830	6.699	6.567	6.438
Aktivno stanovništvo	4.139	4.264	4.214	3.992	4.125	4.132	4.027	4.043	3.948	3.808
Stepen zaposlenosti u %- stanovništvo (Broj zaposlenih / Broj stanovnika)	18,5	18,7	22	23,2	27,1	20,8	21,1	20,2	20,4	20,9
Stepen zaposlenosti u %- radno sposobno (Broj zaposlenih / Radno sposobno)	23	27	27	32	35	29	30	29	30	31
Stepen zaposlenosti u %- aktivno (Broj zaposlenih / Aktivno) ⁷	45	52	53	58	60	59	59	60	60	59

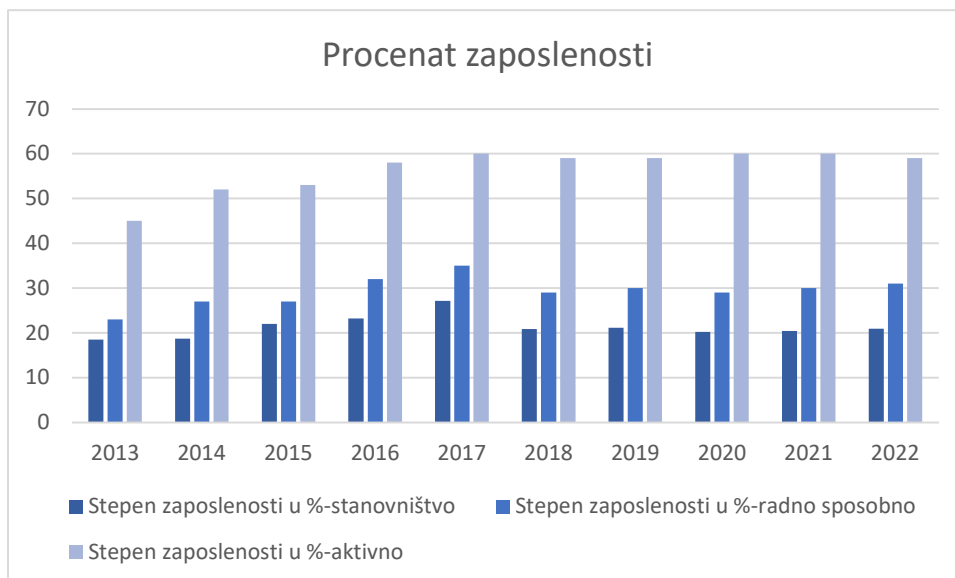
Ilustracija 1 Brojevi zaposlenih, radno sposobnih i aktivnih na području Općine Jablanica

⁵ Lokalni akcioni plan zapošljavanja Općina Jablanica 2019.-2021.

⁶ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH od 2018. do 2022. godine

⁷ Stopa aktivnosti (%) = (Broj zaposlenih / Aktivno stanovništvo) x 100, do 2018. godine

Stopa aktivnosti (%) = (Aktivno stanovništvo / Radno sposobno stanovništvo) x100 (ILO metodologija) od 2019. godine.

Ilustracija 2 Stepen zaposlenosti na području Općine Jablanica

Baza registrovanih preduzeća Općine Jablanica na dan 01.10.2021. godine ima 232 subjekata sa ukupno evidentiranih 648 zaposlenih. Najveći broj radnika, njih 204 je u firmi "GRANIT" d.d. JABLANICA – u stečaju, zatim BABIĆ d.o.o. Jablanica zapošljava 100 radnika, 51 radnik radi u firmi JKP JABLANICA d.d. u stečaju; te 49 radnika u firmi VOĆE PROMET d.o.o. Jablanica.

Tabela 5 - Broj uposlenih po sektorima na području Općine Jablanica za period od 2014. do 2017.⁸ i na dan 01.10.2021. godine⁹

Red.br.	Naziv kompanije	Broj uposlenih 2014	Broj uposlenih 2015	Broj uposlenih 2016	Broj uposlenih 2017	Broj uposlenih 2021
	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (A)	2	4	6	6	-
1	IVANKO d.o.o. Doljani	1	2	3	2	Aktivno
2	LUČICA d.o.o. Jablanica	0	0	0	0	-
3.	Royal Fish d.o.o. Jablanica	1	2	3	4	Aktivno
4	BRANITELJSKA ZADRUGA P.O.ZORA	-	0	0	0	-
5	BZ Narona p.o. Jablanica	-	-	-	0	Aktivno
	Vađenje ruda i kamena (B)	2	3	3	4	4
1	MINERAL d.o.o. Jablanica	2	3	3	4	4
	Prerađivačka industrija (C)	322	359	349	327	342
1	ALHAMMAD GROUP d.o.o.	-	10	6	9	17
2	BIO BRAND d.o.o. Jablanica	6	6	6	5	6
3	BOR export-import d.o.o. Jablanica	2	2	2	2	2

⁸ Lokalni akcioni plan zapošljavanja Općina Jablanica 2019.-2021.

⁹ Baza podataka privrednih društava i preduzetnika na dan 01.10.2021., evidencija Općine Jablanica www.jablanica.ba/ba/privreda-jablanica/baza-poslovnih-subjekata.html

Red.br.	Naziv kompanije	Broj uposlenih 2014	Broj uposlenih 2015	Broj uposlenih 2016	Broj uposlenih 2017	Broj uposlenih 2021
4	Braća Jelačići d.o.o. Jablanica	1	0	1	1	N/A
5	EURO-KAMEN d.o.o Jablanica	2	3	5	5	8
6	GM GRANITMONT društvo s ograničenom odg.	-	38	60	50	43 ¹⁰
7	GMK MONTAŽA d.o.o. Jablanica	1	38	0	N/A	N/A
8	GRANIT d.d. Jablanica – u stečaju	207	204	204	199	204
9	GRANITMONT d.d. Jablanica	41	9	1	0	N/A
10	JABLANIT d.o.o. Jablanica	8	7	7	-	7
11	LABRADOR Jablanica d.o.o.	5	7	7	5	7
12	MT GABRO d.o.o. Jablanica	10	11	11	11	11
13	Gradska pekara d.oo. Jablanica	8	8	13	14	11 ¹¹
14	SANI d.o.o. Jablanica	7	8	11	8	8
15	STOLAR d.o.o. Jablanica	9	10	15	16	17
16	VILA MONT d.o.o. Jablanica	15	0	0	-	-
17	ZASPILJE društvo s ograničenom odgovornošću		1	2	2	1
	Snabdijevanje vodom: uklanjanje otpadnih voda, upravljanje (E)	70	54	51	51	51
1	JKP Jablanica d.d.	70	54	51	51	51
	Građevinarstvo (F)	75	57	80	102	131
1	ALFA MONT d.o.o. Jablanica	3	3	3	2	3
2	AP GRADNJA d.o.o. Jablanica	1	1	2	1	2
3	BABIĆ d.o.o. Jablanica	47	52	48	73	100
4	Elektrofak Export – import d.o.o. Jablanica	22	0	26	26	26
5	SZ HOLBIH s.p.o. Jablanica	2	1	1	0	N/A
	Trgovina na veliko i malo popravak motornih vozila (I)	107	97	93	103	85
1	AC SUNCE d.o.o. Jablanica	8	7	7	6	7
2	BALIĆ d.o.o. Jablanica	6	6	7	7	6
3	BP DEMIROVIĆ d.o.o. Jablanica	3	4	3	3	N/A
4	GRADACTRANS d.o.o. Jablanica	8	4	4	4	-
5	GSM-AZO d.o.o. Jablanica	2	1	1	1	2
6	IVKOVIĆ d.o.o. Jablanica	6	8	0	10	9
7	JU Gradska apoteka Jablanica	3	0	0	-	N/A
8	Ljekarna zdravstvena ustanova MINJA Jablanica	0	0	5	6	5 ¹²
9	MAKSUMIĆ KOMPANI d.o.o.	1	4	3	3	N/A
10	MG – CO d.o.o. Jablanica	1	1	1	1	N/A

¹⁰ <https://www.companywall.ba/firma/gm-granitmont-doo-konjic/MMEBcilq>

¹¹ <https://www.companywall.ba/firma/pi-gradska-pekara-doo-jablanica/MME1GGxY>

¹² <https://www.companywall.ba/firma/ljzu-ljekarna-minja-jablanica/MMEB94pD>

Red.br.	Naziv kompanije	Broj uposlenih 2014	Broj uposlenih 2015	Broj uposlenih 2016	Broj uposlenih 2017	Broj uposlenih 2021
11	OiM d.o.o. Jablanica	0	2	2	1	1 ¹³
12	SEFER TREID D.O.O.	2	-	-	-	-
13.	TITAN d.o.o. Jablanica	3	3	2	2	2
14	TP JABLANKA d.d. Jablanica	1	1	1	1	1 ¹⁴
15	VAN DEN BOS-LETUKA d.o.o. Jablanica	1	-	-	-	-
16	VILA d.o.o. Jablanica	6	5	2	1	N/A
17	VOĆE PROMET d.o.o. Export – import Jablanica	44	48	51	49	49
18	WORLD-TRADE d.o.o. Jablanica	5	3	8	5	3
19	Zgtec d.o.o. Jablanica	1	-	-	-	-
20	ZZ Jablanica Jablanica	0	0	-	6	N/A
21	1453 IKBAL d.o.o	-	-	-	1	N/A
	Prijevoz i skladištenje (H)	18	10	14	18	4
1	JABLANKA-BUS d.o.o. Jablanica	9		4	1	N/A
2	SAN EXPORT-IMPORT d.o.o. Jablanica	9	10	10	11	N/A
3	GRADACTRANS d.o.o. Jablanica	-	-	-	4	4
4	JABLANKA TOURS d.o.o. Jablanica	-	-	-	2	N/A
	Djelatnost pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (I)	3	2	2	1	14
1	UTP Čvrtnica d.d. Jablanica	3	2	2	1	14
	Informacije i komunikacije (J)	12	11	11	12	10
1	JP RTV Jablanica d.o.o. Jablanica	11	10	10	11	10
2	ŽELJKO d.o.o. Jablanica	1	1	1	1	N/A
	Poslovanje nekretninama (L)	4	7	8	8	1
1	BABIĆ UPRAVITELJ d.o.o. Jablanica	4	6	7	5	1 ¹⁵
2	Privredno društvo Emiratsko-bosanske investicije	-	1	1	2	0 ¹⁶
3	JP Sportski centar Jablanica d.o.o. Jablanica				1	N/A
	Stručne naučne i tehničke djelatnosti (M)	4	3	4	4	4
1	EKO VAT d.o.o.	1	1	1	1	2
2	NIF d.o.o.	1	0	1	1	N/A
3	Veterinarska stanica d.o.o. Jablanica	2	2	2	2	2 ¹⁷

¹³ <https://www.companywall.ba/firma/oim-doo-jablanica/MME3XXoR>

¹⁴ <https://www.companywall.ba/firma/tp-jablanka-dd-jablanica/MM1ukui0>

¹⁵ <https://www.companywall.ba/firma/babic-upravitelj-doo-jablanica/MMEPXxxC>

¹⁶ <https://www.companywall.ba/firma/ebi-doo-sarajevo/MMEuxsf0>

¹⁷ <https://companywall.ba/firma/veterinarska-stanica-doo-jablanica--brisan-likvidacijom/MM1wEz80>

Red.br.	Naziv kompanije	Broj uposlenih 2014	Broj uposlenih 2015	Broj uposlenih 2016	Broj uposlenih 2017	Broj uposlenih 2021
	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (N)	1	1	1	2	-
1	EKO SENT d.o.o. Mostar	1	1	1	-	-
2	Hello Arab d.o.o. Jablanica	-	-	-	2	N/A
	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite (Q)	60	60	55	54	53
1	JZU DOM ZDRAVLJA Jablanica	60	60	55	54	53
	Ostale uslužne djelatnosti (S)	6	6	7	7	6
1	BEGIĆ M.o.o.o. Jablanica	1	1	1	1	1
2	Z.MANAGEMENT d.o.o. Jablanica	5	5	6	6	5

Još nekoliko kompanija za koje su dostupni podaci o broju zaposlenih u Bazi podataka privrednih društava i preduzetnika:

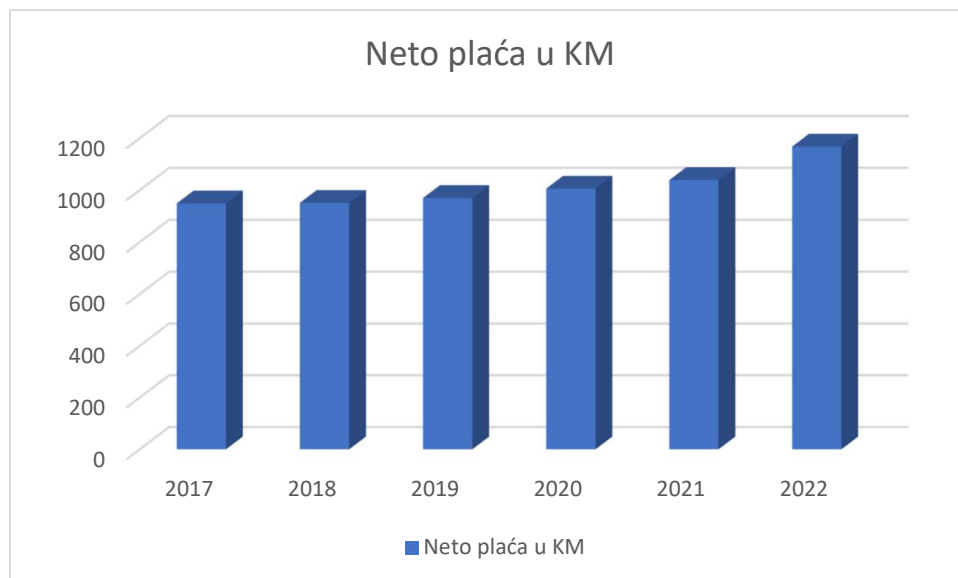
- Centar Kovačić – 6 zaposlenih
- Pekara Hujdur – 12 zaposlenih
- Pekara Zlatno Zrno – 6 zaposlenih
- AP Gradnja – 2 zaposlena
- Stoneinvest – 2 zaposlena
- Vilamont – 1 zaposleni
- PD "ALL-IN" – 13 zaposlenih
- Miris ljeta – 2 zaposlena
- Urban Mode – 3 zaposlena
- HM – 3 zaposlena
- Klesar – 3 zaposlena
- Zlatara "Holjan" – 2 zaposlena
- Zlatara "Rubin" – 2 zaposlena

Tokom razdoblja od 2017. do 2022. godine, prosječna neto plaća postepeno je rasla, od 949 KM u 2017. do 1.168 KM u 2022. godini. Također, u poređenju sa prosječnom plaćom za Federaciju Bosne i Hercegovine (FBIH) iznos je ostao relativno stabilan tokom šest godina, što sugeriše da su plaće u Jablanici ostale usklađene s prosječnim plaćama u FBIH tokom tog vremenskog razdoblja.

Tabela 6 - Prosječna neto plaća na području Općine Jablanica za period od 2017. do 2022. godine¹⁸

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Neto plaća u KM	949	951	970	1.006	1.039	1.168
FBIH = 100	110	107	105	105	104	105

¹⁸ Izvor za period 2018. – 2022. Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u F BiH

Ilustracija 3 Prosječna neto plaća

Kao i u ostatku zemlje, evidentno je postojanje „rada na crno“, a prema procjenama iz ranijih godina, do 400 radnika je bilo neprijavljeno u svakom trenutku.

Kada je u pitanju **nezaposlenost**, na kraju 2022. godine, odnosno 31.12.2022. godine na evidenciji nezaposlenih kod Biroa rada Jablanica evidentirano je 1.796 lica, od toga žena 1.046 (58,2%). U poređenju sa stanjem na kraju 2015. godine kada je evidentiran najveći broj nezaposlenih može se konstatovati da je došlo do smanjenja broja nezaposlenih osoba evidentiranih kod biroa rada Jablanica za 572 lica.

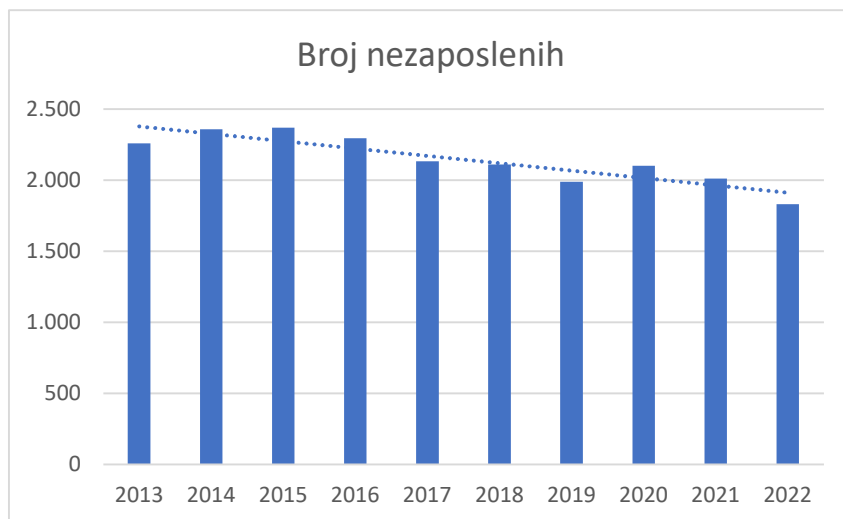
Tabela 7 - Nezaposleni na području Općine za period 2013 – 2017¹⁹i za period 2018-2022²⁰

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Broj nezaposlenih	2.257	2.358	2.368	2.293	2.132	2.118	1.985	2.120	1.949	1.796
Procenat nezaposlenih ²¹	55	51,4	51,5	49,9	46,2	51,1	49,4	52,0	50,9	48,1

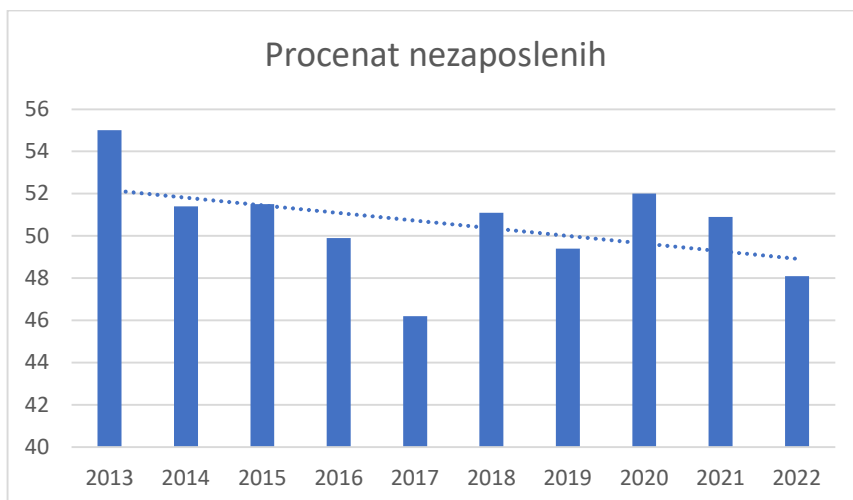
¹⁹ Informacija o stanju zapošljavanja, Biro rada Jablanica, XVI sjednica Općinskog vijeća Jablanica

²⁰ Služba za zapošljavanje HNK/Ž Mostar, Statistički bilteni za posljednji mjesec u godini za period 2018. – 2022.

²¹ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH od 2013. do 2022. godine

Ilustracija 4 Broj nezaposlenih na području Općine Jablanica za period od 2013. do 2022. godine

Ilustracija 5 Procenat nezaposlenih na području Općine Jablanica za period od 2013. do 2022. godine

Analizom razloga brisanja osoba sa evidencije nezaposlenih primjećuje se da najčešći razlog jeste zasnivanje radnog odnosa, što predstavlja najpoželjniju situaciju za nezaposlene. Na drugom mjestu po učestalosti nalazi se preseljenje na područje druge Općine ili države, pri čemu se pretpostavlja da se većinom radi o preseljenju u inostranstvo.

Tabela 8 - Broja brisanih osoba iz evidencije u mjesecu decembru po razlozima prestanka vođenja evidencije²²

	2018 (%)	2019 (%)	2020 (%)	2021 (%)	2022 (%)
Zasnivanje radnog odnosa	37 52%	33 59%	35 76%	21 58%	32 70%
Preseljenje na područje druge općine / države	16 23%	10 18%	4 9%	4 11%	10 22%
Ispunjavanje uslova za odlazak u penziju	6 8%	4 11%	5 11%	2 6%	1 2%
UKUPNO	71 -	56 -	46 -	36 -	46 -

U nastavku je prikazana kvalifikacijska struktura prema stepenu stručnog obrazovanja:

- 1 NKV Nekvalifikovani radnik NSS - Niža stručna sprema
- 2 PKV Polukvalifikovani radnik
- 3 KV Kvalifikovani radnik
- 4 SSS Srednja stručna sprema
- 5 VKV Visoko kvalifikovani radnik
- 6₁, 6₂ VŠS Viša stručna sprema (6₂ Treći ciklus bolonjskog školovanja – trogodišnji fakulteti)
- 7₁, 7₂, 8 VSS Visoka stručna sprema

Najveći udio nezaposlenih je evidentan u kategorijama SSS, KV i NKV. Ovo pokazuje da stručna sprema nezaposlenih osoba, posebno SSS i KV nije u skladu sa potrebama privrednih subjekata-poslodavaca, što otvara mogućnosti da se iznađu mogućnosti-mjere, programi prekvalifikacije, obuke i sl., kako bi se usaglasile potrebe realnog sektora i trenutno dostupne radne snage sa odgovarajućim znanjima i vještinama.

Tabela 9 - Nezaposlenost prema stepenu stručnog obrazovanja u Općini Jablanica u periodu od 2018. do 2022. godine²³

	2018	2019	2020	2021	2022
Svega	2.509	1.988	2.101	2.010	1.830
VSS	179	160	157	139	111
VŠS	62	64	85	90	79
SSS	1.005	583	638	614	554
NSS	0	0	0	0	0
VKV	2	3	2	3	3
KV	764	702	726	687	627
PKV	39	36	44	36	29
NKV	457	440	449	442	426

²² Služba za zapošljavanje HNK/Ž Mostar, Statistički bilteni za posljednji mjesec u godini za period 2018. – 2022.

²³ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH od 2018. do 2022. godine

Prema dobnoj strukturi nezaposlenih osoba, broj maloljetnih nezaposlenih osoba je u konstantnom padu, što možemo objasniti činjenicom da mlade osobe, po završetku osnovnog obrazovanja, upisuju i srednjoškolsko obrazovanje. Da bi ovaj trend bio još povoljniji, potrebno je uskladiti zakonsku regulativu po ovom pitanju, uzimajući u obzir činjenicu da srednjoškolsko obrazovanje nije obavezno kao osnovno obrazovanje.

Također, primjetno je smanjenje broja nezaposlenih osoba u dobi od 19 do 35 godina – osobe koje su nastavile daljnje obrazovanje pored srednjoškolskog, upisavši dodiplomske studije. Očigledno je da je fluktuacija ovih osoba najznačajnija, što se objašnjava činjenicom da se nakon obrazovanja uspiju integrisati na tržište rada, iako često van svojih zanimanja za koja su se školovali.

Najmanja promjena u kretanju broja evidentiranih nezaposlenih osoba zabilježena je u dobi od 40 do 45 godina. Nažalost, ovaj trend pokazuje da osobe ove dobi prelaze u kategoriju teže zapošljivih, jer poslodavci u većini slučajeva daju prednost mlađim kategorijama.

Povećan trend broja nezaposlenih osoba od 55 do 65 godina pokazuje da struktura nezaposlenih polako ulazi u fazu „starije“ populacije, jer osobe iz prethodno pomenute kategorije od 45-50 godina, zbog teškoća u pronalaženju zaposlenja, vremenom prelaze u kategoriju najstarije populacije na evidenciji nezaposlenih osoba.

Zbog ovih trendova, evidentno je da će se fokus za rad s nezaposlenim osobama morati staviti na kategoriju osoba srednje životne dobi. Također, programi za sufinansiranje zapošljavanja trebaju biti kreirani tako da budu atraktivniji i povoljniji poslodavcima za ove kategorije nezaposlenih osoba.

Tabela 10 - Pregled nezaposlenih osoba prema dobi ²⁴

Dob	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
15-19 godina	111	116	53	80	47	48	37	40	35	41
20-24 godina	312	300	269	285	255	257	254	238	177	148
25-29 godina	405	417	421	393	321	315	261	294	255	210
30-34 godina	314	320	353	335	320	311	290	289	242	215
35-39 godina	267	288	297	269	236	234	232	260	255	215
40-44 godina	226	211	234	223	245	239	225	248	233	219
45-49 godina	221	243	222	221	193	200	179	186	195	175
50-54 godina	216	227	231	232	213	208	206	221	200	183
55-59 godina	147	151	190	184	190	215	207	222	218	226
60-64 godina	36	49	89	68	88	89	92	114	139	159
> 65 godina	2	1	9	3	1	2	2	8	0	5
Ukupno	2.257	2.358	2.368	2.293	2.132	2.118	1.985	2.120	1.949	1.796
Žena	1.104	1.125	1.154	1.143	1.127	1.133	1.101	1.193	1.111	1.046

Gotovo trećina svih nezaposlenih osoba (30%) nije imala posao već više od 9 godina, dok je oko dvije trećine (66%) nezaposlenih osoba bez posla već duže od 2 godine. S obzirom na to da se dugoročnom nezaposlenošću smatra period bez posla duži od 12 mjeseci, ova statistika ukazuje na to da većina

²⁴ Informacija o stanju zapošljavanja, Biro rada Jablanica

stanovništva Jablanice suočava s dugotrajnom nezaposlenošću. Ipak, slično kao i u ostatku zemlje, neformalna procjena je da je od svih evidentiranih nezaposlenih tek 1/3 aktivnih tražilaca posla, dok su ostali na evidenciji zbog različitih prava na zdravstvenu i socijalnu zaštitu (uvjerenja, dokup staža, razvojačeni branitelji,...).

Tabela 11 - Pregled nezaposlenih osoba prema dužini čekanja²⁵

Dužina čekanja	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Do 6 mj.	251	311	285	343	338	348	333	275	257	284
6-9 mj.	112	90	93	106	100	95	95	131	64	83
9-12 mj.	91	83	90	79	79	79	42	112	72	60
12-18 mj.	172	171	197	163	164	162	161	198	125	92
18-24 mj.	148	147	118	116	106	105	103	92	145	79
2-3 god.	193	255	239	203	179	176	174	200	177	172
3-5 god.	350	317	322	317	247	243	225	256	264	223
5-7 god.	300	274	247	204	191	189	156	154	169	158
7-9 god.	190	221	240	195	135	133	122	126	115	107
Preko 9 god.	450	489	537	567	593	588	574	576	561	538
Ukupno	2.257	2.358	2.368	2.293	2.132	2.118	1.985	2.120	1.949	1.796
Žena	1.104	1.125	1.154	1.143	1.127	1.133	1.101	1.193	1.111	1.046

Pregled obrazovanja

Osnovno obrazovanje

Broj osnovnih škola je ostao konstantan u proteklih 10 godina, dok se broj odjeljenja blago povećavao od 43 u 2013/14. godini do 47 u 2020/21. i 2021/22. godini. Došlo je do neznatnog opadanja učeničkog broja tokom posljednjih nekoliko godina, od 754 u 2013/14. godini do 669 u 2022/23. godini. Broj nastavnika ostaje relativno stabilan, s padom od jednog ili dva učitelja u nekim godinama. Također je primjetno da je omjer učenika na 1.000 stanovnika varirao tokom godina, s najvećim padom iz 2017/18. na 2018/19. godinu.

Tabela 12 – Osnovno obrazovanje na području Općine Jablanica za period 2013. do 2022. godine²⁶

	2013 /14	2014 /15	2015 /16	2016 /17	2017 /18	2018 /19	2019 /20	2020 /21	2021 /22	2022 /23
broj škola	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
broj odjeljenja	43	44	45	45	46	45	43	47	47	46
broj učenika	754	787	780	774	753	705	709	703	684	669
broj nastavnika	61	63	66	66	66	66	65	67	65	64
broj učenika na 1000 stanovnika	65	68	70	70	77	72	73	73	72	71

²⁵ Informacija o stanju zapošljavanja, Biro rada Jablanica

²⁶ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u F BiH (za period 2018. do 2022.godine)

Srednje obrazovanje

U posljednjih deset godina broj srednjih škola ostao je konstantan. Međutim, broj odjeljenja je pokazao varijacije, s padom s 16 u 2013/14. godini na 11 u 2022/23. godini. U skladu s tim značajan je i pad broja učenika, sa 345 u 2013/14. na 175 u 2022/23. godini. Unatoč smanjenju broja učenika, broj nastavnika ostaje relativno stabilan. Omjer učenika na 1.000 stanovnika pokazuje smanjenje tijekom analiziranog razdoblja, s padom na 19 u 2022/23. godini.

Tabela 13 – Srednje obrazovanje na području Općine Jablanica za period 2013. do 2022. godine²⁷

	2013 /14	2014 /15	2015 /16	2016 /17	2017 /18	2018 /19	2019 /20	2020 /21	2021 /22	2022 /23
broj škola	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
broj odjeljenja	16	14	13	13	14	15	15	15	15	11
broj učenika	345	284	251	215	216	241	228	214	192	175
broj nastavnika	33	31	29	28	32	31	32	32	32	34
broj učenika na 1000 stanovnika	30	25	24	21	21	25	24	22	20	19

Na osnovu podataka iz Konkursa za upis redovnih učenika u prvi razred srednje škole u školskoj 2023/2024 godini²⁸ u JU Srednja škola Jablanica je planiran upis slijedećih zanimanja:

	2022/23	2023/24
Opća gimnazija	1 odjeljenje (18 učenika)	Da
Ekonomska škola		
Ekonomski tehničar digitalnog sadržaja	½ odjeljenja	Da
Ekonomski tehničar	½ odjeljenja	Da
Farmaceutska tehnička škola		
Farmaceutski tehničar	1 odjeljenje (18 učenika)	Da
Ugostiteljsko-turistička škola		
Konobar	½ odjeljenja	Da
Kuhar	½ odjeljenja	Da
Građevinska stručna škola		
kamenorezac	1/3 odjeljenja	Da
klesar	1/3 odjeljenja	-
operater na CNC mašinama	-	Da
keramičar-teracer-podopolagač	1/3 odjeljenja	Da

²⁷ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u F BiH (za period 2018. do 2022.godine)

²⁸ <https://www.ssjablanica.com.ba/index.php/9-obavijesti/273-konkurs-za-upis-redovnih-ucenika-u-prvi-razred-srednje-skole-u-skolskoj-2023-2024-godini>

Visoko obrazovanje

Općina Jablanica na svojoj teritoriji nema visokoškolske institucije, ali aktivno podržava studente sa područja Općine kroz obezbjeđenje nepovratnih mjesečnih stipendija.

Na osnovu Odluke o dodjeli stipendija u školskoj-akademskoj 2022/23 godini od 27.01.2023, Općina je u navednoj godini dodjelila ukupno 176 stipendija studentima, od čega 114 za žene i 62 za muškarce. Fakulteti na kojima studira najveći broj studenata iz Jablanice su dati u tabeli ispod. Podaci za školu 2016/17 i 2017/18 su preuzeti iz LAPZ 2019-2021.

Tabela 14 - Pregled fakulteta i studenata sa područja Općine Jablanica koji su studirali u 2022/23 ²⁹

Fakultet koje studenti najviše upisuju	Broj studenata u školskoj 2016/17	Broj studenata u školskoj 2017/18	Broj studenata u školskoj 2022/23
Građevinski fakultet	31	21	4
Mašinski fakultet	26	23	16
Ekonomski fakultet	25	18	22
Elektrotehnički fakultet	15	18	9
Pravni fakultet	13	6	6
Fakultet zdravstvenih studija / Zdravstvena njega	12	15	12
Fakultet informacijskih tehnologija	10	11	16
Agromediteranski fakultet	9	10	2
Fak.hum.nauka-komunikolog	8	7	3
Dizajn interijera	-	-	10
Farmaceutski fakultet	-	-	8
Medicinski fakultet	-	-	6
Studij turizma	-	-	1

Privreda

Općina Jablanica zadržava svoj rang razvijenosti unutar grupe III u Federaciji BiH tijekom petogodišnjeg razdoblja, s blagim rastom indeksa razvijenosti i prihoda od poreza na dohodak. Zaposlenost ostaje relativno stabilna, dok se kretanje stanovništva i učešće starijeg stanovništva smanjuju, sugerirajući demografske izazove. Stepenn obrazovanja radne snage ostaje na visokoj razini.

---

²⁹ <https://www.jablanica.ba/ba/images/2023/Januar/Odluka-o-stipendijama-2022-2023.pdf>

Tabela 15 - Rang Općine Jablanica u F BiH po stepenu razvijenosti u periodu od 2018. do 2022. godine³⁰

	2018	2019	2020	2021	2022
Rang	31	35	32	32	32
Grupa	III	III	III	III	III
Indeks 2022	0,85	0,84	0,89	0,88	0,89
Prihod od poreza na dohodak	0,86	0,86	0,94	0,93	0,95
Stepen zaposlenosti	0,84	0,73	0,84	0,84	0,85
Kretanje stanovništva 2013-2022	0,97	0,96	0,75	0,75	0,76
Učešće starog stanovništva	0,98	0,99	0,95	0,94	0,92
Stepen obrazovanja radne snage	0,89	0,87	0,96	0,95	0,94

Ukupan broj obrta u općini Jablanica varirao je tokom različitih godina s blagim promjenama u različitim sektorima. U 2022. godini, najznačajniji sektori u općini uključuju pružanje smještaja i ugostiteljstvo s 74 obrta, trgovinu s 65 obrta, te prerađivačku industriju s 36 obrta. Iako su ostali sektori, kao što su poljoprivreda, građevinarstvo i stručne djelatnosti, također važni za lokalnu ekonomiju.

Tabela 16 - Broj obrta registrovanih po djelatnosti u općini Jablanica u periodu 2018. do 2022.³¹

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2022. (%)
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	26	23	21	21	23	7%
B Vađenje ruda i kamena	0	0	0	0	0	0%
C Prerađivačka industrija	42	33	39	37	36	12%
D Proizvodnja i snabdijevanje el. energijom	1	1	1	4	5	2%
E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša	1	1	1	1	1	0%
F Građevinarstvo	37	32	27	26	25	8%
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	97	78	68	64	65	21%
H Prijevoz i skladištenje	19	17	16	14	15	5%
I Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	88	76	75	73	74	24%
J Informacije i komunikacije	1	1	2	5	5	2%
K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	0	0	1	3	1%
L Poslovanje nekretninama	0	0	0	0	0	0%
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	13	11	10	14	16	5%
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	8	7	4	5	7	2%
O Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	0	0	0	0	0	0%
P Obrazovanje	5	3	3	2	2	1%
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	2	2	1	1	1	0%
R Umjetnost, zabava i rekreacija	7	6	3	2	1	0%
S Ostale uslužne djelatnosti	26	25	24	25	28	9%

³⁰ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u F BiH (za period 2018. do 2022.godine)

³¹ Federalni zavod za statistiku, Kantoni u brojkama SBK/KSB u F BiH (za period 2014. do 2022.)

U kontekstu broja privrednih društava dominiraju ostale uslužne djelatnosti (sa oko 34%), zatim trgovina na veliko i malo (sa oko 12%), umjetnost, zabava i rekreacija (sa oko 11%) i prerađivačka industrija (sa oko 10%). Tokom posmatranog razdoblja svi navedeni sektori su bilježili blagi rast.

Tabela 17 - Broj privrednih društava registrovanih po djelatnosti u općini Jablanica u periodu 2018. do 2022.³²

	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2022. (%)
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	7	7	8	8	7	3%
B Vađenje ruda i kamena	3	3	4	4	4	2%
C Prerađivačka industrija	24	24	25	25	25	10%
D Proizvodnja i snabdijevanje el. energijom	1	3	2	2	3	1%
E Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša	1	1	1	1	1	0%
F Građevinarstvo	10	11	12	12	12	5%
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	29	31	31	32	31	12%
H Prijevoz i skladištenje	10	11	13	12	12	5%
I Djelatnosti pružanja smještaja, te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	5	5	5	5	7	3%
J Informacije i komunikacije	2	2	2	1	2	1%
K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	0	0	0	0	0%
L Poslovanje nekretninama	5	5	5	4	4	2%
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	4	4	4	4	5	2%
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	9	8	8	8	9	4%
O Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	8	8	8	8	8	3%
P Obrazovanje	5	5	5	4	4	2%
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	7	7	6	5	5	2%
R Umjetnost, zabava i rekreacija	26	27	26	27	28	11%
S Ostale uslužne djelatnosti	78	80	85	86	85	34%

Na osnovu podataka iz Strategije razvoja Općine Jablanica 2021-2027, kao i Lokalnog akcionog plana zapošljavanja 2019-2021, ključni sektori razvoja Općine Jablanica su:

- eksploatacija i obrada kamena,
- eksploatacija i obrada gipsa,
- energetika,
- eksploatacija pitke vode,
- turizam i ugostiteljstvo i

³² Federalni zavod za statistiku, Kantoni u brojkama SBK/KSB u F BiH (za period 2014. do 2022.)

- poljoprivredna proizvodnja.

Najveći potencijali za eksploataciju kamena su:

- Jablanički granit „Gabro“ je simbol tvrdoće, trajnosti, neuništivosti i ljepote,
- Zahvata površinu od 17 km², sa eksploatacijskim zalihama 800.000 m³
- Devet lokaliteta na kojima se vrše ili su vršena istraživanja ili eksploatacija mineralnih sirovina
- 19 privrednih subjekata se bavi obradom kamena, kamenoklesarskim i kamenopolagačkim radovima.

Projekat eksploatacije i prerade gipsa zasnovan je na:

- Studiji o značajnim rezervama mineralne sirovine;
- Mogućnost koncesije na istražene i eksploatacione radove za proizvodnju gipsa;
- Površina koncesijskog područja iznosi 30.74 km²;
- Dubina otkopnog polja se procjenjuje da iznosi 10 i 20 m;
- Planirani godišnji kapacitet površinskog kopa od cca 130.000 m³.

Hidroenergetski potencijal rijeke Doljanke:

- Dužina toka: 21.110 m,
- Ukupni pad: cca 1.170 m,
- Konfiguracija terena, padovi riječnog korita i hidrografski uslovi u slivu pružaju mogućnost izgradnje mini hidroelektrana,
- Srednji višegodišnji proticaji do ušća desne pritoke Krkača su na VS Kraje 0,326 m³/s, a nakon ušća Krkače na VS Pačići su 0,842 m³/s i povećavaju se do veličine 0,991 m³/s,
- Na posljednjih 6,4 km vodotoka registriran je veliki prirast srednjeg godišnjeg protoka, tako da na VS Jablanica sred. god. (1973-1987.) iznosi 4,53 m³/s,
- Orografsko slivno područje ima slivnu površinu od cca 68,9 km²,
- Ukupni prirodni energetska kapacitet rijeke Doljanke iznosi 8.231 kW odnosno 8,2 MW, izraženo u jedinicama energije 72,1 GWh godišnje,
- Izvršena terenska hidrološka mjerenja i urađena hidrološka obrada rijeke Doljanke,
- Izgradnja mini elektrana na rijeci Doljanci.

Eksploatacija pitke vode:

Na području Jablanice trenutno ne postoji nijedna firma koja se bavi time, ali je Općina u toku 2017. godine izradila Studiju predizvodljivosti za projekat Izgradnja fabrike vode na izvorištu Komadinovo vrelo i promotivni letak kako bi istu mogla ponuditi potencijalnim investitorima.

Izvorište vode „Komadinovo vrelo“ predstavlja jedno od najvećih izvorišta na području Općine Jablanica sa prosječnim godišnjim kapacitetom od oko 1.000 l/s (1 m³/s) i varira do ±20% tokom cijele godine. Navedene količine vode su sasvim dovoljne za nesmetan rad buduće fabrike vode velikog proizvodnog kapaciteta. Razvojnim planovima Općine Jablanica je planirano da se navedeno izvorište stavi u funkciju za pakovanje vode u komercijalne svrhe od strane privatnog investitora.

Turizam i ugostiteljstvo:

Jablanica, svojom pozicijom, između Sarajeva i Mostara, blizinom Međugorja i Jadranskog mora, idealna je lokacija za razvoj turizma. Općina Jablanica ima izvanredne prirodne resurse koji su ključni za razvoj turizma. Nudi raznolike mogućnosti za aktivnosti poput sportskog ribolova, planinarenja, skijanja i kajakaštva zahvaljujući prirodnim ljepotama kao što su Jablaničko i Grabovičko jezero, planine Prenj i Čvrsnica te rijeke Neretva, Doljanka, Šanica, Draganka i Bijeljanka. Osim toga, Općina ima kulturno-historijske spomenike, uključujući Spomen kompleks "Bitka za ranjenike na Neretvi" i stećke, koje su Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH proglasila nacionalnim spomenicima kulture. Unatoč mnogim turističkim potencijalima, postoji izazov u upravljanju i promociji turizma, a kapacitet Turističkog ureda treba unaprijediti. Gradnja Koridora Vc i planinskog skijališta Risovac otvaraju nove prilike za razvoj turizma u Jablanici, a povećanje broja turista može biti ostvareno obnovom Spomen-mosta (projekat obnove spomen mosta je u toku) i boljim obilježavanjem i promocijom kulturno-historijskih lokaliteta. Sve te faktore treba integritati u strategiju razvoja tranzitnog turizma koji bi privukao veći broj posjetitelja u Jablanicu i povećao privrednu aktivnost u regiji.

Poljoprivredna proizvodnja

Ukupna poljoprivredna površina ostala je gotovo nepromijenjena tokom pet godina, s blagim fluktuacijama, dok se ukupno obradiva površina smanjila s 3.654 hektara u 2018. godini na 1.960 hektara u 2022. godini. Oranice i bašte čine veći dio obradivih površina, a njihova površina postupno se smanjuje. Livade ostaju značajan dio obradivih površina i ostaju relativno konstantne tijekom razdoblja. Voćnjaci i vinogradi također zauzimaju manje površine, pri čemu su voćnjaci bilježili nešto veći rast.

Tabela 18 - Struktura obradivih površina na području Općine Jablanica za period od 2018. do 2022. godine³³

	2018	2019	2020	2021	2022
Ukupna poljoprivredna površina	7.770	7.864	7.864	7.863	7.863
Pašnjaci	4.116	5.890	5.890	5.900	5.903
Ukupno obradiva površina	3.654	1.974	1.974	1.964	1.960
<i>oranice i bašte</i>	2.952	391	391	381	376
<i>voćnjaci</i>	60	146	146	146	147
<i>vinogradi</i>	2	0	0	0	0
<i>livade</i>	640	1.437	1.437	1.437	1.437

Općina Jablanica ima značajan potencijal za razvoj poljoprivrede, posebno u proizvodnji ranog povrća i voća te razvoju plasteničke proizvodnje. Iako postoje povoljni prirodni uvjeti, poput kvalitetnih tala, bogatih vodenih resursa i povoljne klime, trenutna poljoprivredna proizvodnja na ovom području suočava se s izazovima kao što su niska tehnološka razina, usitnjenost proizvodnih parcela i niski prinosi. Broj poljoprivrednih proizvođača u općini Jablanica je ograničen, ali postoji potencijal za rast, posebno u voćarstvu i plasteničkoj proizvodnji. Revitalizacija starih voćnjaka i poticanje organske poljoprivrede mogli bi donijeti pozitivne promjene u poljoprivrednoj proizvodnji. Također, podrška

³³ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u F BiH (za period 2018. do 2022.godine)

poljoprivrednicima kroz programe poticaja za zapošljavanje doprinijela bi razvoju ove grane gospodarstva na lokalnom nivou.

Šumarstvo

Tabela 19 - Šumsko zemljište³⁴

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
površina u ha	13995	13995	13995	13995	13995	13.995
drvena masa u 000 m	1413	1413	1413	1413	1413	1.413
drvena masa po ha/m	101	101	101	101	101	101

Nakon 2018. godine, evidencija Socioekonomskih pokazatelja za šumarstvu se prikazuje samo na nivou kantona, te podaci za područje Općine Jablanica nisu dostupni. Šume su ogromno prirodno dobro na prostoru Općine i pokrivaju 20.343 ha ili 68,65 % ukupne teritorije. Državne šume su 84,65 %, privatne 13,92 %, a u susvojini je 1,43 % površine.

Državnim šumama upravljaju dvije javne institucije: Šumarstvo "Srednje neretvansko" i "Šume HZ Herceg Bosne". Novi Zakon o šumama prenio je ovlasti na kantone i Federaciju, gdje Općine nemaju nikakve ovlasti ni zakonske obaveze prema šumama na kojima postoji pravo vlasništva, odnosno privatne. Osim toga, neustavnost zakona na kantonalnoj razini stvara probleme u šumskom upravljanju. Problemi uključuju nejasnoće oko privatnih šuma, nepostojanje terenskih oznaka potičući ilegalnu sječu, te nemogućnost primjene šumskih propisa. Nedostatak financijske podrške zajednice otežava unapređenje i zaštitu šuma. Općina je planirala određena sredstva, ali zbog problema sa zakonom nije bilo značajnih pošumljavanja.

Firme koje se bave preradom iskorištavanja šume i preradom drveta su:

IVANKO d.o.o. DOLJANI sječa drva (iskorištavanje šuma); ALHAMMAD GROUP d.o.o Jablanica – prerada drveta –pilana, STOLAR d.o.o. Jablanica - proizvodnja ostale građevinske stolarije i elemenata, BOR d.o.o. Jablanica -proizvodnja ostale građevinske stolarije i elemenata, V.O. "TAPETAR"- Proizvodnja namještaja za poslovne i prodajne prostore, V.O. "A STIL" - Proizvodnja namještaja za poslovne i prodajne prostore,V.O. "HM"- Proizvodnja namještaja za poslovne i prodajne prostore, TSO "MALANOVIĆ" – Proizvodnja ostalih proizvoda od drva, proizvoda od pluta i ostalih pletarskih materijala.

Analiza uvoza i izvoza

Podaci iz tabele ukazuju na značajne promjene u vrijednosti uvoza i izvoza na području Općine Jablanica tijekom petogodišnjeg razdoblja. Uvoz je u 2018. godini iznosio 90.228 hiljada, ali značajno se smanjio u sljedećim godinama, a zatim se ponovno povećao u 2022. godini na 3.409 hiljada. S druge strane, izvoz je ostao relativno stabilan, s iznimkom značajnog rasta u 2022. godini na 12.930 hiljada.

---

³⁴ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski podaci po općinama

Pokrivenost uvoza izvozom pokazuje da je Općina Jablanica u posljednjim godinama izvozila više vrijednosti nego što je uvozila, što je pozitivan pokazatelj.

Tabela 20 Vrijednost uvoza i izvoza na području Općine Jablanica za period od 2018. do 2022. godine³⁵

	2018	2019	2020	2021	2022
Uvoz u hiljadama KM	90.228	6.877	1.423	2.010	3.409
Izvoz u hiljadama KM	66.264	7.095	6.694	5.527	12.930
Pokrivenost uvoza izvozom	73,44%	103,16%	470,38%	274,85%	379,27%

Poslovne zone i prostorno - planska dokumentacija

Općina Jablanica posjeduje dvije poslovne zone: Poslovna zona „Šljunkara“ i Poslovna zona „Unis – Gornja Kolonija“.

Poslovnu zonu „Šljunkara“ karakteriše:

- Zona se nalazi uz magistralni put M-16
- Ukupna površina poslovne zone: 36.600 m²
- Dostupno zemljište u poslovnoj zoni: 709 m²
- Popunjenost poslovne zone: šest firmi u zoni
- Tip preduzeća u zoni po sektorima: proizvodnja i obrada kamena, drvna industrija, građevinarstvo i proizvodnja zdrave hrane.
- Dostupna infrastruktura: vodovodna, elektroenergetska, kanalizaciona i PTT mreža.

Poslovna zona „Unis – Gornja Kolonija“ karakteriše:

- Udaljenost od magistralnog puta 500 m
- Ukupna površina poslovne zone: 56.600 m²
- Dostupno zemljište u poslovnoj zoni: 4.212 m² (planirana izgradnja još jedne poslovne hale i poslovnog inkubatora)
- Popunjenost poslovne zone: dvije poslovne hale od čega se u jednoj odvija proizvodnja
- Tip preduzeća u zoni po sektorima: tekstilna industrija,
- Dostupna infrastruktura: vodovodna, elektroenergetska, kanalizaciona i PTT mreža.

Prostornim planom Općine Jablanica za period 2016. - 2025. godina, predviđena je mogućnost formiranja 13 privrednih zona. Zbog iskazanih potreba privrednih subjekata za dodatnim lokacijama za investiranje ušlo se u aktivnosti izrade regulacionih planova. Regulacioni planovi za Privrednu zonu Donja Jablanica 2, Privrednu zonu Doljani–Bijeli potok i Privrednu zonu Jarišta 2 su već izrađeni i usvojeni.

U 2019. godini Općina Jablanica započela je realizaciju projekta Izgradnja i opremanje poslovne zone Unis – Gornja Kolonija. U toku 2019. godine izgrađena je prva poslovna hala i prateća infrastruktura u poslovnoj zoni. U februaru 2020. godine, sa predstavnicima Absolute Group d.o.o. Travnik sklopljen je

---

³⁵ Federalni zavod za programiranje razvoja, Socioekonomski pokazatelji po općinama u F BiH (za period 2018. do 2022.godine)

Ugovor o korištenju poslovnog objekta i izvršena je primopredaja istog između vlasnika i korisnika. Međutim, zbog proglašenja stanja pandemije Covid 19 i posljedica koje je pandemija imala na privredu nije došlo do implementacije ugovora u toku 2020. godine. U toku 2020. godine izgrađena je i druga poslovna hala u poslovnoj zoni Unis Gornja Kolonija. U toku 2021. godine izvedeni su radovi na tehničkoj pripremi poslovne hale u poslovnoj zoni Unis – Gornja Kolonija potrebni za pokretanje proizvodnje. Izvršena je registracija Poslovne jedinice za Jablanicu i započela obuka za 50 radnica.

PEST i SWOT analiza problema zapošljavanja u općini

U nastavku slijedi analiza PEST faktora za Općinu Jablanica kada je u pitanju zapošljavanje. Ova analiza sumira četiri ključna aspekta - političke, ekonomske, socio-kulturološke i tehnološko-tehničke faktore - kako bi se pružio dublji uvid u okruženje u kojem se rješava pitanje zapošljavanja. Proučavajući ove faktore, možemo bolje razumjeti izazove i prilike s kojima se lokalna zajednica suočava u analiziranom periodu.

Ilustracija 6 PEST analiza

Radi efikasnijeg upravljanja pitanjem nezaposlenosti u Općini Jablanica, ključno je uzeti u obzir **stvarni broj aktivnih tražitelja zaposlenja** među evidentiranim nezaposlenima. Prema stručnim procjenama, samo otprilike trećina ukupnog broja nezaposlenih može se smatrati osobama koje aktivno traže posao. Ova tvrdnja dobiva potvrdu i na temelju podataka o vremenskom periodu **čekanja na zaposlenje**, pri čemu dvije trećine osoba čeka na posao duže od 2 godine, dok trećina čeka kraći period.

S obzirom na navedeno, **preporučuje** se usmjeravanje aktivnosti zapošljavanja na osobe koje su u potrazi za poslom do 24 mjeseca čekanja kako bi se postigao optimalan dugoročni učinak. Navedeno se može implementirati kao jedan od kriterija prilikom dodjele poticaja, subvencioniranja, programa obuke, prekvalifikacije i slično.

Kako bi se u budućnosti broj nezaposlenih držao pod kontrolom nužno je osvrnuti se i na problem **malog broja stanovnika i malog broja učenika** u Osnovnoj i u Srednjoj školi kao posljedica pada nataliteta. Posmatrajući strukturu upisanih u **srednju školu i visoko obrazovanje**, ne vidi se usklađenost između strateških pravaca privrede i obrazovanja za navedene oblasti i zanimanja (kamen, energetika, turizam,...). U Srednjoj školi Jablanica, postoji određen broj zanimanja, ali je izuzetno teško ponuditi više od onog što se svake školske godine nakon redovne procedure i mišljenja relevantnih subjekata ponudi. Bez obzira na strateško opredjeljenje za eksploataciju kamena, upisuje se samo po jedno mješovito odjeljenje u srednju školu, i oko 20 studenata na relevantne studije. S druge strane za potrebe turizma i ugostiteljstva se također školuje po jedno mješovito odjeljenje i stipendira samo 1 student turizma. Na osnovu prethodno navedenog, **preporuka** je da se prilikom stipendiranja učenika srednjih škola i studenata, od strane Općine, predvide dodatne koristi i/ili znatno veći iznosi stipendija za učenike i studente kako deficitarnih zanimanja na području Općine, tako i zanimanja u strateškim oblastima kao što su obrada kamena, turizam i ugostiteljstvo.

Iz kvalifikacione strukture **najčešćih zanimanja** može se zaključiti da su zanimanja najvećeg broj nezaposlenih osoba vezana za blizinu obrazovnih institucija i samim tim i veću mogućnost pohađanja istih. Može se tako primijetiti da su pravnici, ekonomisti, pedagozi, psiholozi, nastavnici i profesori kadrovi Univerziteta Džemal Bijedić Mostar, dok su zanimanja sa nižim stepenom obrazovanja 3. i 4. stepen tj. KV i SSS zanimanja čije se obrazovanje stiče u jablaničkoj i konjičkoj srednjoj školi. Evidentno je da postoji disproporcija kadrova na evidenciji nezaposlenih osoba i tržišta rada, to prije svega uslovljava politika Ministarstva obrazovanja u smislu davanja saglasnosti za organizovanje i uvođenje novih zanimanja kao i davanje saglasnosti na nove školske planove i programe. Očigledna je hiperprodukcija pomenutog kadra koja će zbog neusklađenosti tržišta rada i obrazovnih planova i programa u narednom periodu dovesti do problema u zapošljavanju osoba pomenutih zanimanja.

Bez obzira na usmjerenje visokog obrazovanja, veliki broj mladih ljudi se zaposli **izvan Jablanice**. Potrebno je raditi na tome da privredni sektor na području Općine Jablanice ima saznanje o dostupnim kadrovima, te kroz mjere i aktivnosti planirati susrete studenata i privrednika kako bi se uspostavila saradnja i povećale mogućnosti zapošljavanja osoba sa VSS na području Općine Jablanice.

Još jedan od nedostataka je nedostatak kada je u pitanju **obrazovanje odraslih** i nepriznavanje neformalnog i informalnog učenja u BiH. Sve to ne omogućava dugoročnije projiciranje budućih potreba tržišta rada i dodatno otežava iznalaženje povoljnih rješenja. U školi postoji određeni broj polaznika, odnosno onih koji žele samoinicijativno određenu prekvalifikaciju. Najveći broj polaznika već radi neki posao, ali zbog nedostatka odgovarajućeg obrazovnog profila imaju potrebu da se prekvalifikuju. Iako privatni sektor jasno izražava potrebu za visoko kvalificiranom radnom snagom koja posjeduje specifične vještine relevantne za određeni sektor, obrazovni sistem nije u skladu s potrebama tržišta rada. Osobe koje se nalaze na evidenciji službi za zapošljavanje često nedostaju potrebna znanja i vještine za specifične sektore i poslove. Stoga, nužno je istovremeno raditi na razvoju i implementaciji programa osposobljavanja i prekvalifikacije nezaposlenih osoba te usmjeravati napore

ka povezivanju obrazovnog sektora s dinamičnim zahtjevima tržišta rada, posebice u kontekstu srednjoškolskog obrazovanja.

Na području Općine Jablanica postoji dodatni izazov u vidu **negativnog prirodnog priraštaja** na što bi također trebalo djelovati u dugom roku, ili aktivirati neke druge mehanizme kako lokalna preduzeća ne bi ostala bez radne snage.

Nadalje, u kontekstu brige za postojeće i buduće biznise potrebno je nastaviti sa izradom planske dokumentacije, kako za cijelu općinu tako i za potrebe privrede. Potrebno je naći prostore za bavljenje biznisom, tj. obezbijediti građevinsko zemljište potencijalnim investitorima. Pored putne infrastrukture, elektro i vodosnabdijevanja, razvoj poslovne infrastrukture treba zasnivati i na klaster-povezivanju među firmama (kamena i poljoprivrede), unaprijeđenju rada poslovnog inkubatora, itd. neophodno je obezbijediti podsticaje na nivou Općine kao i podsticaje viših nivoa vlasti. Partnerstvo javnog i privatnog sektora treba još dalje osnaživati i jačati s ciljem poticanja privatnih investicija. Potrebno je privredi pružiti i pravovremene i pouzdane informacije o uslovima registracije, posticajima, zemljišnim površinama itd., te i na taj način stvarati bolje poslovno okruženje i uslove za ekonomski rast.

U konačnici, nužno je osvrnuti se na **strateške grane privrede** u Jablanici. Uspoređujući industriju prerade kamena sa sektorom turizma, postaje jasno da turizam ima nekoliko prednosti za lokalnu zajednicu. Iako industrija obrade kamena nudi mogućnosti zapošljavanja, ona je zahtijeva specijalizirana znanja i vještine i zbog toga ne nudi značajnu ekonomsku diversifikaciju. Suprotno tome, turizam pruža širu privrednu osnovu, stvarajući različite mogućnosti zapošljavanja u vezanim sektorima i potiče razvoj niza mogućnosti unutar zajednice. Dodatno, turizam može poticati očuvanje kulture poticanjem zaštite lokalne tradicije i baštine, za razliku od industrije obrade kamena. Utjecaj na okoliš još je jedan ključni aspekt; dok obrada kamena može imati značajan trag, prakse održivog turizma mogu poboljšati očuvanje okoliša. Turizam također pokreće razvoj infrastrukture. S obzirom na ove faktore, **preporučuje** se dodatno ulaganje u turizam na lokalnom području, uključujući zapošljavanje stručnjaka za upravljanje turizmom, čime bi se podržao sektor koji već sada zapošljava gotovo jednak broj ljudi kao industrija kamena. S druge strane, kako bi se jačao sektor kamena i očuvala dugogodišnja tradicija, **preporučuje** se nastavak aktivnosti na uspostavi Centra za obradu kamena.

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Potencijali za poljoprivredu, turizam, eksploataciju kamena, gipsa, šumarstvo i hidropotencijali, pitka voda - postojanje lokalnih strateških dokumenata za rješavanje nezaposlenosti - postoji baza podataka o privrednim subjektima - Postojanje Vijeća za konkurentnost i Savjeta za zapošljavanje - Finansijski i drugi poticaji Općine: start up, mlada preduzeća i MSP - stvaranje uslova za privlačenje investicija –BFC certifikat - Općina omogućava prvo radno iskustvo (pripravnički staž) 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostajući finansijski resursi Općine - veliki broj nezaposlenih starije životne dobi - mladi visoko obrazovani kadrovi se uglavnom ne zapošljavaju u Jablanici nakon završenog fakulteta - postojanje sive ekonomije - potrebe tržišta rada se nedovoljno slijede u obrazovnom sistemu - nedovoljan broj i potencijal preduzeća za inovativne aktivnosti i osvajanje novih tržišta - nedostatak investicija - nizak nivo preduzetništva - želja mladih za odlaskom vani - nedovoljna znanja i vještine, kompetencija nezaposlenih
MOGUĆNOSTI	PREPREKE
<ul style="list-style-type: none"> - povlačenje EU i drugih fondova - obuke za start up-ove - poboljšanje rada postojećeg poslovnog inkubatora - Općina omogućava prvo radno iskustvo (pripravnički staž) u saradnji sa FZZ - podrška viših nivoa vlasti - stvaranje radnih mjesta u sektorima: kamen, turizam, poljoprivreda. - otvaranje novih radnih mjesta kod novih i postojećih investitora - dalja izgradnja poslovnih zona u Jablanici - razvoj veza sa dijasporom - saradnja sa lokalnim privrednicima u pronalaženju modela praktične nastave u preduzećima - brendiranje u okviru strateških ciljeva 	<ul style="list-style-type: none"> - politička nestabilnost u zemlji i regiji - nedovoljna finansijska podrška države u kreiranju instrumenata za zapošljavanje - zavisnost sistema obrazovanja od kantonalne nadležnosti - Nedostatak zakonskih propisa: šume, mineralne sirovine - Privatizacija državnog kapitala u preduzeću Granit-u ili okončanje stečaja Granit-a - Nepostojanje strategija zapošljavanja na višim nivoima - slaba primjena Zakona o koncesijama i Zakona o JPP HNK

Ilustracija 7 SWOT analiza

Općina Jablanica je takođe aktivna u uvođenju mjera i aktivnosti na unaprijeđenju poslovnog okruženja, kao što su:

- Nosilac BFC certifikata od 2017. godine
- Izdavanje dozvola u roku od 48 sati od momenta kompletiranja potrebne dokumentacije;
- Uveden informacioni "Sistem 48" kojim se u roku od 48 sati rješavaju problemi privrednika i građana ili određuju rokovi u kojem će neki problem biti riješen;
- Poslovne zone „Šljunkara“ i „Unis – Gornja Kolonija“ i planiranih 13 poslovnih zona;
- Uspostavljena intenzivna komunikacija javnog i privatnog sektora kroz uspostavljeno Vijeće za konkurentnost Općine Jablanica;

- Općina Jablanica kontinuirano radi na poboljšanju i efikasnosti svoje administracije i unaprijeđenju kvaliteta usluga prema poslovnoj zajednici i građanima.

Finansijski i drugi poticaji Općine za:

- start-up nova preduzeća,
- trgovinu, turizam i ugostiteljstvo,
- obrte,
- industrijsku proizvodnju za strateški sektor (prerada i obrada kamena),
- subvencioniranje i podrška registrovanim poljoprivrednim proizvođačima u organskoj proizvodnji hrane,
- sufinansiranje zajedničkih nastupa na sajmovima.

Identifikacija ciljeva i programa

Na osnovu prethodnih analiza i strateških prioriteta Strategije razvoja Općine Jablanica 2021 - 2027. godine, utvrđeni su ključni ciljevi Lokalnog akcionog plana zapošljavanja za period 2024. – 2026. godina:

- Razviti sektor prerade i eksploatacije kamena i drugih mineralnih sirovina (1.1.)
- Razviti poduzetništvo i sektor MSP (1.2)
- Razviti turizam i poljoprivredu u službi turizma (1.3)
- Unaprijediti ambijent djelovanja mladih (2.4)

Na osnovu ovih ciljeva, u nastavku su prikazani pripadajući programi i očekivani ishodi do 2027. godine.

STRATEŠKI CILJ (SC) 1. 1. RAZVIJENA PRIVREDA KOJA SE TEMELJI NA IZVRSNOSTI OBRADJE KAMENA, RAZVIJENOG PODUZETNIŠTVA I TURIZMA.

STRATEŠKI CILJ 1 Razvijena privreda koja se temelji na izvrsnosti obrade kamena, razvijenog poduzetništva i turizma	Indikator (uticaja)	Polazna vrijednost (2019.)	Vrijednost na kraju 2022.	Ciljna vrijednost (2027.)
	Stopa zaposlenosti	29,90%	31%	32,90%
	Stopa nezaposlenosti (formalna)	49,32%	48,1%	41,87%
	Broj registrovanih noćenja	668	1654	1200

STRATEŠKI CILJ 1	Indikator (krajnjeg rezultata)	Polazna vrijednost (2019)	Vrijednost na kraju 2022.	Ciljna vrijednost (2027)
Prioritet 1.1: Razviti sektor prerade i eksploatacije kamena i drugih mineralnih sirovina	Broj zaposlenih radnika u sektoru obrade kamena i eksploatacije mineralnih sirovina	284	306	400
	Broj sporazuma o istraživanju i investiranju u eksploataciju željezne rude i gipsa	0	0	Potpisan najmanje jedan sporazum o istraživanju i investiranju u eksploataciju željezne rude i gipsa
	Sporazum o finansiranju izgradnje fabrike mineralne-kamene vune	0	0	Zaključen sporazum o finansiranju izgradnje fabrike mineralne-kamene vune

PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA				
1.1.1.	1.1.2. UNAPRIJEĐENJE SEKTORA OBRADJE KAMENA			
1.1.3.	1.1.4. ISTRAŽIVANJE POTENCIJALA EKSPLOATACIJE PRIRODNIH RESURSA			
Prioritet 1.2: Razviti poduzetništvo i sektor MSP	Broj novo-uposlenih radnika u sektoru MSP	192	43	390
	Iznos novih investicija u KM	0	1,02 miliona KM	7 miliona KM
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA				
	1.2.1. PODRŠKA POSLOVANJU I INOVACIJAMA			
	1.2.2. RAZVOJ KONKURENTNOSTI RADNE SNAGE			
	1.2.3. PRIVLAČENJE INVESTICIJA			
Prioritet 1.3: Razviti turizam i poljoprivredu u službi turizma	Godišnji prihod od boravišnih taksi u KM	7.742 KM	5.368 KM	Najmanje 10.000 KM
	Broj zaposlenih u sektoru turizma	27	227	41
	Zadovoljstvo turista turističkom ponudom Općine Jablanica (anketa)	n/p	n/p	Najmanje 80% anketiranih turista zadovoljno turističkom ponudom Općine Jablanica
	Evidentirani godišnji prihodi od plasmana povrća proizvedenog u plasteniku u KM	87.000 KM	100.000 KM	100.000 KM
	Evidentirani godišnji prihodi od plasmana jagodičastog i bobičastog voća u KM	100.000 KM	150.000 KM	145.000 KM
	Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava	166	431	200
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA				
	1.3.1. RAZVOJ TURISTIČKE INFRASTRUKTURE I KAPACITETA			
	1.3.2. PODRŠKA POLJOPRIVREDI U FUNKCIJI DOPRINOSA RAZVOJU TURIZMA			

PREPORUKE MJERA I AKTIVNOSTI ZA REALIZACIJU LOKALNOG AKCIONOG PLANA ZAPOŠLJAVANJA

Akcioni plan zapošljavanja Općine za period 2024-2026 god.

Veza sa strateškim cilijem/ ciljevima	Projekt/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Izlazni rezultati (2024-2026)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Opštinska služba odgovorna za praćenje
						2024	2025	2026	ukupno (2024-2026)	2024	2025	2026	ukupno (2024-2026)		
1	2		3	4	5	6	7	8	9=6+7+8	10	11	12	13=10+11+12	14	15
SC1/SEC1.1	1.1.1.2. Projekat: Jačanje kapaciteta poslovnog inkubatora i klastera kamena	Educirano najmanje 80 poduzetnika raznih profila sa područja Općine Jablanica, uključujući i poduzetnike iz klastera kamena	Do 2025.g. najmanje 50% educiranih polaznika pokrenulo vlastiti biznis ili su proširili postojeće kapacitete biznisa.	140.000	60.000	12.000	12.000	12.000	36.000	8.000	8.000	8.000	24.000	Udruženje privrednika Jablanica (UPJ)	Služba za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor
SC1/SEC1.2	1.2.1.1.S. Projekat: Poticaji za MSP-a Općine Jablanica	Implementiran Program poticaja MSP i podržano 25 korisnika Zaposleno 25 lica sa evidencije Službe za zapošljavanje	Do 2027.g. broj MSP i obrta povećan za 15% u odnosu na 2019.g.	1.000.000	450.000	150.000	150.000	150.000	450.000	0	0	0	0	Općina Jablanica	Služba za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor
SC1/SEC1.2	1.2.1.2. Projekat: Subvencioniranje MSP	Implementiran program podrške privrednim subjektima i	Do 2027.g. broj MSP i obrta povećan za 10% u	600.000	450.000	150.000	150.000	150.000	450.000	0	0	0	0	Općina Jablanica	Služba za lokalni ekonomski razvoj i

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Izlazni rezultati (2024-2026)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Opštinska služba odgovorna za praćenje
						2024	2025	2026	ukupno (2024-2026)	2024	2025	2026	ukupno (2024-2026)		
1	2		3	4	5	6	7	8	9=6+7+8	10	11	12	13=10+11+12	14	15
		podržano 20 korisnika	odnosu na 2019.g.												investicije, finansije i trezor
SC1/SEC1.2	1.2.1.3. Projekat: Podrška unaprijeđenju poslovnih zona	Unaprijeđena infrastruktura u poslovnoj zoni Unis – Gornja Kolonija u cilju privlačenja novih investicija	Do 2027.g. broj MSP i obrta povećan za 10% u odnosu na 2019.g.	1.000.000	450.000	50.000	50.000	50.000	150.000	150.000	150.000	0	300.000	Općina Jablanica	Služba za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor
SC1/SEC1.2	1.2.2.2. Projekat: Poticaj poduzetništva mladih	Implementirane aktivnosti u skladu sa usvojenim Programom planirane za 2024. godinu	Do 2027.g. najmanje 20 mladih osoba pokrenulo vlastite biznise	120.000	90.000	30.000	30.000	30.000	90.000	0	0	0	0	Općina Jablanica	Služba za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor
SC1/SEC1.2	1.2.2.3. Projekat: Informatički Tehnološki centar – Centar kreativnih industrija	Kroz obuke prošlo 60 novih korisnika	Do 2027. Educirano najmanje 120 mladih osoba u oblasti IT tehnologija.	80.000	60.000	10.000	10.000	10.000	30.000	10.000	10.000	10.000	30.000	Urban Art	Služba za LER i inv., finansije i trezor Služba za opću upravu, društ. djelatno., boračko-inva.. zaš., socijalna pitanja i zajedničke poslove

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Izlazni rezultati (2024-2026)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Opštinska služba odgovorna za praćenje
						2024	2025	2026	ukupno (2024-2026)	2024	2025	2026	ukupno (2024-2026)		
1	2		3	4	5	6	7	8	9=6+7+8	10	11	12	13=10+11+12	14	15
SC1/SEC1.2	1.2.3.3. Projekat: Povezivanje dijaspora sa lokalnom zajednicom i privredom	Izrađen analitički dokument o procjeni broja i potencijalima dijaspora	Do 2027. G. uspostavljen om saradnjom najmanje jedna investicija/po slovnata saradnja realizovana	100.000	89.000	25.000	7.000	7.000	39.000	50.000	0	0	50.000	Općina Jablanica	Sve Službe
SC1/SEC1.3	1.3.1.4. Projekat: Jačanje kapaciteta turističke zajednice i turističkih agencija	Otvorena kancelarija turističke zajednice	Do 2027.g. certificirano najmanje 20 turističkih vodiča sa područja Općine	90.000	60.000	0	30.000	30.000	60.000	0	0	0	0	Općina Jablanica	Služba za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor
SC1/SEC1.3	Projekat: Jačanje kapaciteta za razvoj (agro)turizma	Formiran savjet za razvoj turizma	Do 2025.g. u u funkciji Jablanička kuća	200.000	220.000	50.000	50.000	20.000	120.000	50.000	50.000	0	100.000	Općina Jablanica	Služba za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor
SC1/SEC1.3	Subvencije za zapošljavanje osoba sa invaliditetom	Na godišnjem nivou subvencionirane 3 osobe sa invaliditetom	Do 2027. g. subvencionirano najmanje 10 osoba sa invaliditetom	40.000	30.000	10.000	10.000	10.000	30.000	0	0	0	0	Općina Jablanica	Služba za LER i investicije, finansije i trezor

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Izlazni rezultati (2024-2026)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Opštinska služba odgovorna za praćenje
						2024	2025	2026	ukupno (2024-2026)	2024	2025	2026	ukupno (2024-2026)		
1	2		3	4	5	6	7	8	9=6+7+8	10	11	12	13=10+11+12	14	15
SC1/SEC1.3	Subvencije za zapošljavanje pripravnika i volontera	Omogućeno sticanje praktičnog znanja i iskustva relevantnog za uključivanje na tržište rada	Do 2027.g. podržano najmanje 1000	600.000	450.000	150.000	150.000	150.000	450.000	0	0	0	0	Općina Jablanica	Služba za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor
SC2/SEC2.3	2.3.2.5. Projekat: Podrška podsticanja i praćenja talenata (stipendiranje)	Realizacija Odluke i javnog poziva za stipendiranje učenika i studenata	Do 2027.g. podržano najmanje 1000 talentovanih školaraca	1.640.000	1.230.000	410.000	410.000	410.000	1.230.000	0	0	0	0	Općina Jablanica	Služba za opću upravu, društvene djelatnosti, boračko-invalidsku zaštitu, socijalna pitanja i zajedničke poslove

Implementacija i strukture upravljanja

U cilju implementacije Lokalnog akcionog plana za zapošljavanje Općine Jablanica, kao i jasnog definisanja uloga i odgovornosti u toku procesa primjene, mehanizmi sprovođenja Lokalnog akcionog plana za zapošljavanje, predviđaju procedure koje će omogućiti njegovo uspješno sprovođenje. Definisanje mehanizama za sprovođenje LAPZ-a, omogućiti će da se na efikasan način koriste postojeći i izgrade novi organizacioni kapaciteti, koristeći raspoložive ljudske resurse. Uspostavljanje mehanizama za sprovođenje Lokalnog akcionog plana zapošljavanja treba da obezbijedi:

- Uspostavljanje multisektorske saradnje između ključnih aktera u primjeni plana;
- Korištenje organizovanih, ljudskih i drugih resursa u međusektorskoj povezanosti, kako bi se izbjegla preklapanja i omogućilo maksimalno funkcionisanje svih raspoloživih resursa;
- Uspostavljanje mehanizama naručivanja usluga u cilju integrativnog pristupa rješavanju problema nezaposlenosti;
- Jačanje partnerstva lokalnih institucija (uprava, javna preduzeća i ustanove), organizacija građanskog društva i privrednih subjekata u cilju primjene politike zapošljavanja;
- U okviru implementacije ovog Akcionog plana zapošljavanja predviđaju se slijedeći modeli upravljanja:

Strukture upravljanja:

Općinsko vijeće Općine Jablanica:

- razmatra i odlučuje o usvajanju Akcionog plana zapošljavanja;
- godišnje razmatra i odlučuje o prihvatanju izveštaja o implementaciji Akcionog plana zapošljavanja;
- prati ostvarivanje Akcionog plana i pojedinih projekata /programa za zapošljavanje.

Operativne strukture

Operativne strukture za primjenu Akcionog plana zapošljavanja Općine Jablanica predstavljaju svi relevantni akteri u lokalnoj zajednici, koji mogu da doprinesu realizaciji aktivnosti predviđenih Akcionim planom, na profesionalan, efikasan, efektivan i transparentan način.

Operativne strukture za izradu i realizaciju Akcionog plana čine:

Općinska uprava Općine Jablanica – Služba za lokalni ekonomski razvoj i investicije, finansije i trezor, zaduženi da:

- učestvuje u izradi pojedinačnih operativnih planova (program/projekat) u saglasnosti sa Akcionim planovima za zapošljavanje viših nivoa vlasti;
- blagovremeno i kontinuirano informiše o svim programima (regionalnim, državnim i međunarodnim) od značaja za realizaciju ciljeva i aktivnosti definisanih Akcionim planom;
- pruža podršku u izradi projekata/programa definisanih Akcionim planom
- daje mišljenje na prijedlog propisa i odluka koje donosi Općinsko vijeće u oblastima značajnim za zapošljavanje
- izrađuje godišnje izvještaje o ostvarivanju lokalne politike zapošljavanja i podnosi ih Općinskom vijeću na usvajanje;

- koordinira i podstiče saradnju između zainteresovanih strana i pruža pomoć u realizaciji njihovih aktivnosti;
- Informiše javni i privatni sektor o svom radu.

Služba za zapošljavanje HNK – Biro za zapošljavanje Jablanica, preuzima odgovornost za:

- blagovremeno informisanje o programima koje realizuje Zavod;
- pružanje stručne podrške u pripremi prijedloga programa/projekata.

Monitoring i evaluacija

Cilj monitoringa i evaluacije Akcionog plana zapošljavanja Općine Jablanica je sistematično i redovno prikupljanje podataka, praćenje procesa implementacije strateških ciljeva i zadataka i procjena uspješnosti realizacije ovog strateškog dokumenta. Svrha monitoringa i evaluacije je poboljšanje efikasnosti i uspješnosti Akcionog plana zapošljavanja, ali i predlaganje izmjena na osnovu izvještaja o realizovanim aktivnostima.

Vremenski okvir

Monitoring se sprovodi u kontinuitetu za cijeli period implemetnacije Akcionog plana za zapošljavanje. Evaluacija će se sprovoditi jednom godišnje i pratiće implementaciju Akcionog plana.

Predmet monitoringa i evaluacije

Monitoring i evaluacija predstavljaju cjelovito sagledavanje realizacije strateških i operativnih ciljeva i prioriteta kroz:

- Praćenje procesa implementacije;
- Praćenje rezultata sprovedenih aktivnosti;
- Procjenu uticaja aktivnosti strategije na kvalitet života korisnika usluga.

Indikatori

Indikatori napretka i uspješnosti ostvarivanja Akcionog plana zapošljavanja, određeni su na nivou ciljeva, programa i projekata. U realizaciji aktivnosti koristit će se kvalitativni i kvantitativni indikatori.

Metode i tehnike monitoringa i evaluacije

Za potrebe uspješne realizacije monitoringa i evaluacije koristit će se:

- izvještaji nosilaca realizacije programa/projekata;
- evidentiranje programa, korisnika i usluga;
- ankete među korisnicima i pružaocima usluga;
- intervjui;
- skale procjene;
- analiza dokumentacije;
- audio i video zapisi.

Nosioci procesa Monitoringa i Evaluacije

Nosilac procesa monitoringa i evaluacije je Općinsko vijeće Jablanica.

Realizacijom Akcionog plana zapošljavanja na području Općine Jablanica za 2019. godinu bi se krenulo sa aktivnim rješavanjem problema nezaposlenosti na području Općine. Zapošljavanje nezaposlenih osoba, uključujući i obavljanje stručne prakse, stipendiranje kao podrška u školovanju buduće radne snage imao bi značaj za općinu Jablanica u smislu povećanja broja zaposlenih, smanjenje broja nezaposlenih na evidenciji Biroa za zapošljavanje Jablanica.

Istovremeno bi to značilo podršku poslodavcima koji imaju potrebu za angažovanjem većeg broja radnika kroz neku od gore navedenih mjera, aktivnije učešće Općine u poticanju razvoja malih i srednjih preduzeća i poljoprivredne proizvodnje kao i podršku start-up preduzećima odnosno početnicima u poslovanju za realizaciju svojih preduzetničkih ideja.

Nedostaci za realizaciju Akcionog plana zapošljavanja mogli bi predstavljati nedostatak kapaciteta i mogućnosti obrazovnih institucija sa područja Općine da uvrste programe obuka za deficitarna zanimanja na tržištu rada; restriktivna fiskalna politika koja bi se oslanjala na povećanje ionako velikih nameta privredi; pad prihoda u budžetu Općine koji bi se mogao odraziti na izdvajanja za mala i srednja preduzeća, preduzetnike, poljoprivrednike i stipendije.